

Ismsiz / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 23 январа, 2025
Ismsiz / hekaýa

ISMSIZ / Oguz hekaýaty

Goja dagdan inýär durna gözli çeşmeler. Şol suwlardan içen derrew güýç alar. Baglaryň depesi guşlardan doly. Olaryň owazy ýañlandyrýar giň goly. Sonarlykda ýaýnap ýörler dowarlar, güllerine balarylar gonarlar. Peleň awçyň gyzy Gülçeçek ~ dag ýakasynda göýä bir gerçek, gorkman-çekinmän dowarlaryny bakýar, ýaşyl ýaýlany mährine ýakýar. Äpet dag daşy onuň "kürsüsi", şondan daşlaşanok tamam sürüsi. "Kürsüsünde" oturyp keşde nagyşlaýar, öz ýanyndan ony toýuna bagyşlaýar. Çeşme sazy, guş owazy ony erkine goýanok, ol tebigatyň jadysyndan doýanok. Şonuň üçin ylhamyny joşdurýar, bu mukama täsin aýdym goşdurýar:

Oguz ýigidi ata münsün,
Ýeller kibi bäri sürsün.
Garly dagy mekan tutan,
Çeper elli gyzy görsün.

Ýel äkitdimi obalara, guz äkitdimi obalara, gyzyň heňi, näzik sesi ýa Ýaradana ýetdimi! Mele atly, goňur telpekli biri guşluk Günüň astyndan, birden ýeriň pestinden ýaýlada peýda boldy, gyz oturyp oňa haýran galdy. Gülçeçegiň saňnyldady bedeni, pasyrdady egnindäki keteni: "Eý, Alla, bu ýigit kim bor? Nireden geldi ol, gör! Haýsy maksat getirdi ony, ýa haýsy matlap bu ýere ýetirdi şony? Atyny ataryp baglasa meni, bozladyp äkitse ýat ile göni. Şonda meň dadyma kim ýeter, zyndan kowalap ony kim tutar? Enem aglar, dädem ýyglar, näkes bolsa köňül çaglar" diýip, gyz galdy alada, ejizlejek boldy çolada. Gülçeçek towsup düşdi daşdan, tommaýly taýagyny aldy-da başdan:

– Dur, oylan, gelme, oylan! Şol taýdan butnamagyn, meň ýanyma

ätlemegin. Kakylar seň dişiňe, hiç gelmersiň huşuňa – diýdi, aralaryna menzil goýdy.

Gyzyň haýbatly sesi, oglany haýykdyrды, ýadawlykdan saýykdyrды, atyň jylawyny çekdi, gyz ýüzi henizem bekdi:

– Aý, melek gyz, ne beýle gaharly sen! Şu myhman alşyňmy seň? Keýigiň iki gözünden başga ne aýp tapjak, dowula düşme, men şu ýerden tiz gopjak.

Sesi basyk, egni gysyk oglanyň zowalyňyň ýokdugyny aňdy, onuň bolşy gyz üçin taňdy. Gülçeçegiň "geçisi ýaýrady daga", şonda-da agraslygyny gowşatmady şol bada:

– Myhman bolsaň, törümüz bar, garakçy bolsaň welin zorumuz.

Oglan golaýlady atyny sürüp, aňk boldy gyzyň jemalyny görüp:

– Garakçylyk meň kesbim däl, şolar meniň hiç neslim däl, ala dagyň aşygy men, ser çeşmeleň aşygy men. Şular maňa ýarym bolsun, şolardan bir ýardam görsem.

Görmegeý goňur telpekli oglan gyz ýüregini gozgady, duýgularyň inçesin ýuwaş-ýuwaş yzlady:

– Aşyk bolsaň daga sen, gara bulut deýin daga sen. Ne beýle köňlüň gubarly, ýüz-gözüň şeýle dumanly? Bu ýerler merdiň mekany, ejiziň terpenmez jany.

Ýigidiň egni sallandy, müýnli ýaly dillendi:

– Mertlik näme, batyrlyk? Şulary bilmäge geldim, täleýimi ýormaga geldim.

– Dag seni synar, gorkaklyk edeni gynar – diýip, Gülçeçek hakykaty aýtdy, oglan bialaç, gürrüňi gyzyň özüne saldy:

– Aý, melek gyz, ýalňyzlykdan gorkaňokmy, bu ýerlerde arkaň yokmy?

Gülçeçegiň tutdy gülküsi, ony hasap etdi iliň selkisi:

– Gorkaklyk ol nämemişin? Seniň hemraň ýaly, oglan! Arkam meniň hol daglar, bossanym hem şol baglar. Gorkak bolsaň sen, gidewer mundan sen. – Gyz jak-jaklap güldi, oglanyň ýüregini dildi. – Aý, oglan, ismiň kim seň, hatarda durýaňmy deň? Ada mynasypmy özüň, alga alynýarmy sözüň?

Oglanyň ýüzi galmady, diline söz gelmedi, atyň başyny burdy, janawere bir gamçy urdy. Gülçeçek ylgap bardy öňüne, aty saklady deňine. Mele at ürkdi ondan, ýokaryk zyňdy hondan. Gyz bolsa jylawy sypdyrmady, ýaýdanyp ata gapdyrmady. Oglan gopdy

eýerden, at gulagyny keýerden. Gütüläp degdi egni daşa, tas bir iş düşüpdi başa. Gyz perwana boldy daşynda, her niçik, oglan huşunda:

– Hiý-wiý, oglan! Haý, oglan! Men guraýyn, han oglan! At üstünden ýykan men, daga-daşa uran sen. Ýazygymy bagyşla, gülüp, kalbymy nagyşla.

Gyzyň mahmal sesini eşiden oglan, ondan mähir-melhem tapan oglan agyryny unutdy, Gülçeçegiň muhabbeti sowan kalbyny ýylatdy:

– Sen ýazykly däl, melek gyz, men ýazykly, melek gyz. Lellimligimden boldy bi, "haçan boljak adam?" diý.

Oglanyň derdi bardy, ýüreginiň gerdi bardy. Gorkaklykdyr gowşaklyk oňa ýan boldy, şol zerarly işi kyn boldy.

Dädem Gorkut aýtmyşlaýyn, bir döp bar erdi: ol zamanda bir oglan baş kesmese, gan dökmese, edermenlik görkezmese, oňa at dakylmazdy, oňa ýar hem tapylmazdy. Orny bolar kül üstünde, özi galar gep astynda, sözi sana alynmaz, hiç maslahat salynmaz.

Bu oglan bir begiň perzendi, alty gyzdan soň zürýady. Oguzyň bolsa adyndan abraýy uly, abraýyndan ady uly, edermenlik, batyrlyk onuň kiçilikden ýoly. Ismsiz oguz balasyna ogşamady, ýöwsellik, sölitelik ondan gowşamady. Oýun bolsa eşekçidi, garagoldan gaçakçydy. Hiç kim oňa raý bolmady, ol dost baý bolmady. Şuňa dädesi ýanyp-bişýärdi, enesi gam donuny biçýärdi. Görgüliler dogum öwrederdiler, ysnat bolmazlyga göwnederdiler. Ýöne oglanyň bir bolşudy, diş ýylgyrtman şol gelşidi. Şeýde-şeýde günler geçdi, aý-aýlanyp, ýyl ötdi. Jahyllygyň döwri ýetdi, dakmaga pursat ýetdi. Deň-duşlary bugra ýykdy, daş göterip, ojak gazyp, gazan ataryp, beýik-beýik isme ýetdi. Oglan welin abraýdan namut galdy, dälmiş-dälmiş buga-bugralara göz görkezmän atsyz galdy. Oňa gülüp diýdiler, gyjyt berip "iýdiler":

– Iň bolmanda towuk kesäý. Gan çykaryp, göş çirkizäý.

Oglan şonam oňarmady. Ne towuk soýdy, ne koý bogazyna pyçak goýdy. Şondan soňra oglanyňky bolmady, göwni şatlykdan dolmady. Ismliler çetleşdiler, danyşmazlyga gepleşdiler. Deň-duşlary saýlandylar, öz ýarlaryna öýlendiler. Oňa bolsa ýar

ýokmady, gyza sözi ýakmady:

– Atsyz özüň nedir, oglan? Iş oňarmaz kesir oglan. Senden bize ýar bolmaz, guran durmuşyň galmaz.

Öz etini özi iýen, gam donuny özi geýen oglanyň haly teň boldy, şol derdi oňa heň boldy. Obada orun tapmady, dost gapysyny kakmady. Ýekirdiler, ýigrendiler, ondan ýaňa irgindiler. Şol sebäpli obada ýaşary galmady, köňül bereni bolmady. Mertlik gözlöp daga gaýtdy, pikirini ata aýtdy. Aty nätsin, goý, durmuşa özi ätsin. Oňa "Synap gör özüň diýdi", "Gatyny görer gözüň" diýdi.

...Şuny oglan gürrüň berdi, Gülçeçek gyz gaşyny gerdi. Ýöne: "Äkitmeli öýe" diýdi, "Nirä gitsin ýeke" diýdi. Gyzyň ýüregi dözmedi, myhman däbini bozmady.

Gülçeçekler gatly dagyň olumynda, gara bagkaň saýasynda tutupdylar mekan, gyzyň bolsa şu ýerlerde kemin-kemin süňňi bekän. Gülçeçegiň käbesi agyr derde ulaşan, ene üçin maşgala obasyndan daşlaşan. Onuň dermany diňe dag howasy, şundan özge ýokdur oňa sagalmak sapasy. Şol zerarlam Peleň awçy oba-ilin taşlan, aýalanyň derdine öz ömrünü harçlan. Ýeke perzent, ýeke dikrar Gülçeçegem bu durmuşa döz gelen, goýun-geçi bakyp, oglan deýin boz bolan.

...Çynaryň saýasynda ene oturyp ýüň saýýar. Altyn Günüň ak şöhesi akar çeşmä nuruny çayýar.

Tekäň jany jyňnyrdanda, ene başyny göterdi. Süri agyla dolup, onuň keypini gaçyrdy. Ne üçin süri beýlw ir geldi, onuň oň dolanýan wagty belli. Atly nätanşy görüp hopukdy, turup bilmän odukdy.

– Kim ol oglan? -diýdi ene, iňkise gitdi ýene. Gülçeçek uýalyp:

– Ötegçi oglan – diýdi. – Oguzda doglan – diýdi. – Gonaklyga sowlan – diýdi.

– Ismi kim? Haýsy obadan? – diýip sorady ene, oguzyň däbine eýerdi ene. Gyz dymdy, oglan dymdy. Jogap ber-dä indi?... Bu dymşlyk bolsa, ene üçin syrды. Ahyr oglan dil ýardy, özünden habar berdi:

– Meniň ismim ýok, ene. Obada men täk, ene. Ady gazanyp bilmedim, oгуza gönençlik bermedim.

Enäñ ýüzi gamaşdy. Gahary hetden aşdy. Ajysyny pürkesi geldi, söz bilen çürkäsini geldi. Ýöne gazabyny ýuwutdy, pähim edip gaharyny sowutdy:

– Gaty görme, jan ogul, azar berme han ogul. Atsyz gonak almaýyn, başym gowga salmaýyn. Atasy geler awdan, seni kowar bu taýdan. Iýjek-içjegiňi al-da, göterilewer bu ýerden.

Gülçeçek enä ýalbardy. Ene diýeninde duruberdi:

– Ýok, ýok, gyzym, diýmegin, ýersiz günä iýmegin. Atsyz ogul bolmaýar, ol hiç ile sygmaýar.

Enäñ sözi gülle boldy, kalbyna gubar doldy, ynsabyndan yza çekip, arzuwyndan yza sekip, oglan oraçadan daşlaşdy, gepsiz-üýnsüz hoşlaşdy.

Oglanyň birden gitmesi, ýüz tapman tizden ýitmesi gyz ýüregine basdy köz, garap galdy ýaşly göz. Oglan nirä gitdikä? Göwni nirä itdikä?

Gyz gije ýatmady, kirpigi-kirpige batmady. Oýlandy oglan hakda, ýekirlen doglan hakda.

Säherden sürini kowdy, oglany gözläp daga sowdy. Dag ýaşyl öwsüp durdy, gyz ýüregem towsup durdy. Degre-daş saýaly bag, aňyrlary durşy dag. Emma oglan göze ilmeýär, ondan nyşan inmeýär. Gülçeçek daga gözledi, oň sesi jülgeler yzlady:

– Aý... aýu oglan, nirede sen? Saňa garaşýan bärde men.

Oglan jogap bermedi, gyz tarapa ýörmedi. Şadyýan, erkin durmuş akabasyny üýtgetdi. Yşk heseri ony özüne bendi etdi. Tukatlyk kölüne batan gyz, oňa ygtyýaryny atan gyz, enäni goýdy halsyz, gam derýada boldy salsyz.

– Gyzym, unut ony. Söýmek hebesdir şony. Başga oguz tapylar, bagtyň ismlä sapylar – diýip, ene gyzyna aýtdy, gaýtmyş eder öýtdi. Gyz bolsa ene pendini almady, yşk ondan galmady. Ýöne atasy aňsa muny, kin duruzar şonda ony? Boldy ene perwana, "öýi ýykdy şol diwana".

Bir gün Peleň dagdan gelende, guş-gumruly awdan gelende, ýüzüni çytawun tutdy, meňzinden mähir gitdi:

– Senmi daga gygyrýan, "Gel, oglan" diýip eňreýän? – Ol Gülçeçegi gyssady, gyzyň artdy gussasy. – Nireden tapdyň ony? Dogryňdan gelgin göni!

Gyz gepläp bilmedi, ýer ýarylmady, ol girmedi. Enäñ arkasynda

gizlendi, gorkup atasyny gözlendi. Peleň aldy sary ýaýy, enäň doldy ýaşly "çaýy".

– Saklanawer, atasy, etme bagt ýatasy. Saňa baryny edeýin aýan, zulумыň salma, daýan.

Ene birin-birin aýtdy, Peleňem pälden gaýtdy. Näme üçin awçyň gahary ýatyşdy, pikirler çuňdan gatýşdy?.. Ol oglany görýär her gün dagda, awuň gaçdym-kowdumly çagda. Onuň atany boş geçenok, biderek gülle seçenok. Uran awunam alanok, özüni nebise salanok. Peleňe bagş edýär awuny, asyl pikir edenok soňuny. Peleň oglanyň sahylygyna haýran, nireden geldi bu ýaran?! Adyny sorasa aýdanok, "ýör öýe" diýse gaýdanok. Atyny çapyp gidiberýär, ümdüzine eňiberýär.

Dag oglany taplapdy, batyrlyga gaplapdy. Munuň üçin türgen boldy, gaýa-gaýa ýörgen boldy. Gowak onuň tünegi, gije-gündiz gonawy. Gaýalara çykyp ol, Gülçeçegi görýär zol. Gyzyň çagyryşyny eşidýär, çykgynsyz, ýüzüni eňsedýär. Yşka ýanyp-bişse-de, goýberenok namysy, haçan bolar gyz mährinden ganmasy? ...Ol özüne şeýle döretdi şert, pederlik düzgünini etmeli pent: ilki edermenlikden ötmeli, soň gyz huzuryna ýetmeli. Şoňa çenli sabyr eýlemeli, tüýs wagtyny peýlemeli.

...Şol awçy oglanyň ismsizdigi, gyzynyňam söýgä sabysyzdygy Peleňiň dünýäsini daraltdy, göz önüni garaltdy. Gahary geldi, gaýnady, şol sebäpli Gülçeçegi "çeýnedi":

– Bilip goýaý, şundan şeýläk süri saňa ýar bolar, daş ýeriň şu öý bolar, oňa ulaşsaň ömrüň tiz solar. Görmäýin şol namardy, tanaman ekenim ol "jomardy". Eşitdiňmi! Ýa eşideňokmy?.. Ataň duzuny haklarsyň, oguz kadasyn saklarsyň!

Peleňiň özi sürini aldy, her säher otluga saldy. Ýöne gözünü açany awçylyk, şonsuz gezmek uly kemçilik. Göwni ýene dag küýsedi, wah, ganlyja et iýsedi!.. Ol sürini goýdy aýalyna, awsyz hiç zat gelmedi hyýalyna. Ýaýyny alyp gitdi daga, aw gözlap syn etdi бага.

Ynha, dur çür depede bir dag tekese, şondan gaýdaýsa galjak däl ýeke tikesi. Peleň onuň amatyna garady, keýerilip durşy oňa ýarady. Teke uz basyp aşaga indi, toýnagyndan daşlar sypdy. Şol zaman ýüp-kement şahyndan ildi, aňyrdan Ismsiz ylgaşlap geldi. Dag jereni bökdi asmana, emma maý ýokdy

sypmaga. Oglan şahyndan tutup goçy basdy, pyçagyny sogrup, damaga basdy. Goç jan berdi aýaklaryny kakyp, çal daşlara ganyny döküp. Ismsiz awy goýdy Peleňiň öňünde, pyçagy gizledi gynynda!

– Atan bolsaňyz dagdan gaýdardy, şeýdip tutmak göwne jaýdardy. Alyň, siziň nesibäňiz ekeni, noş bolsun iýmek tekäni.

Peleňiň alardy gözi, diýmäge tapmady sözi. Oglanyň peşgeşini ýaranjaňlykdyr öýtdi, gyzyny almagyň kül-külüdir öýtdi. Gahardan ýaryldy birden, paýhas sowa geçdi serden:

– Ismsiziň zadyny iýmek haramdyr, maňa seň awuňy almak karamdyr. Şundan şeýläk görmäýin seni, il-günüň gürrüňine goýmagyn meni.

Peleň ondan arly ýaly gaýtdy, oglanyň bar edeni oňa haýpdy.

...Gülçeçek hesret çekip ýör öýünde, oglan bolsa janlanýar köýünde. Günleriň birinde boldy bir waka, garaşylmandy şeýle zada şu çaka. Atynyň üstünde otyrды Peleň, ýüz-gözi gan-gabarçak, ýarady kileň. Eneli-gyz girip goltuga, awçyny saldylar öýüne.

– Näme boldy saňa, tutuş bulanypsyň tozana-çaňa? Aýt! Kim bilen döwüşdiň, kim bilen kowuşdyň? Ýa ýykyldyňmy dagdan, şahasy döwlen bagdan? – diýip, yzly-yzyna soradylar, ýaralaryna däri-derman saradylar.

Peleň nepesini durlap, assadan ýuwaş gürläp, bolan wakany beýan eýledi, ol geçen hadysaň özi şeýledi:

Peleň bu gezek awda eglendi, garaşdyrylan günler tegelendi. Näçe jülgeler söküldi, niçiksi derler döküldi. Ýöne ýadadanok awuň gzygy, kä ýerde ol gurýar duzagy. Ine, bir jülgä inende, çeşme suwundan gananda, aýylganç bir arryldy eşidildi, ähli jandar ota-çöpe sümüldi. Arrylda gaýalar yrandy, aşaklygyna daşlar togalandy. Awçy ýaýyny oklap çemlendi, şol pursatam agyr göwre arkasyna ýelmendi. Ýyrtyjy urdy penjäni, ýüzin ýykdy osal galan awçyny. Telim "naýza" geçdi teninden, hatarlydy onuň gelmek eminden. Birdenem çekdi bir güýç wagşyny awçyň üstünden. Peleň şobada gaçdy onuň astyndan. Bir baksa öwrülip yzyna, Ismsiz ala gaplaňy göteripdir dyzyna. Gaplaň-a agyz salýar, dişleýär, onuň bolsa iki eli dynman işleýär. Babyrbilek gollar bogýar şiri, heý, ondan syparmysyň diri.

Peleň hasyrdyklap ýerinden turdy, pyçagyny syryp, söweşe girdi. Ganyny sarkdyryp oglan gygyrды, güýjüne daýanjagyny duýdurdy:

– Gelme sen bu ýana, gaç o ýana. Özüm hötde gelerin, başarmasam ölerin. Garaşypdym men şu pursada, garpyşmaly läşimi serse-de.

Peleň daýanyp beýle-de durdy, serimsaz edýän söweşi görди. Wagşyýana göreş uzaga çekdi, ony synlamaga ýürek gerekdi. "Demir gysaç" ýyrtyjyň bogazyny bogýardy, ol janhowluna aýagaldygyna penjäni salýardy. Oglan boga-boga iň soňunda ysgynyny aldy, ýan berip gaplaň aýak astynda galdy. Haýyny-maýyny bermedi pälwan, pyçagy sokup akdyrды al gan. Damagyny çalyр, janyny aldy, onuň hyrryldyysy çuň jülgä doldy.

Peleň awçy oglany kemsidenine ökündi, onuň batyrlygyna, gaýratyna tokundy. Gelip pälwanyň arkasyna kakdy, halasgärine utançly bakdy:

– Günämi ötewer, ogul, ýürege doldy-da dowul. Ýaman söz aýtjak däldim, tersine gaýtjak däldim. Sen indi şöhrata mynasyp ogul, ogzuň adyny götärsiň, ogul! Äkideýin iliňe seni, indi bolandyр munuň çeni.

Oglan ses-üýn bermän, gaplaňy soýdy, derisini alyр, horjunda goýdy. Peleňi ugradyp ýoluna, maňlaýyny goýup atyň ýalyна:

– Sizde günä ýok, atam! Bi meniň goýberen hatam – diýdi, soňra matlabyny diýdi. – Entek ýok meniň obada işim, ism üçin ýene göreşmek huşum.

Şeý diýip atyna atlandy, jülge ýodasynda ganatlandy...

Peleň gutaryр sözünü, ökünje batyrды özünü:

– Oglanyň namysy belent ekeni, men gördüm onuň bekäni. Ýöne gaty kemsitdim ony, indi gaýtaran bolsady şony.

Atanyň habary gyzy saldy heýjana, arzuwlary uçup çar ýana. Uýalyр, aşak bakdy, gyzardy, utanjy ýok eýýäm-haçan dyzardy. Gülçeçek içini aýdyp bilmän jowrandy, oturan ýerinde alaçsyzja towlandy. Ata syzdy Gülçeçegiň halyny, oňa aýan göwne gelen baryny:

– Gülälegim, ony söýýäniňi bilýän, Alladan ikiňe ak ýol dileýän. Özünü razy et ony oba gitmäge, batyrlygy, zorlugy ile ýetmäge. Taparsyň oglany aýy ýaşan gowakdan, ol menem gorapdy

ençe sowukdan. Gaplaň derisinem algyn ýanyňa, şaýat etgin şonu baran badyňa.

Azykdan-suwlukdan ýüklenen gyz, alaşasyny çapyp gowaga bardy tiz. Söweşden soň oglan usurgap ýatyrdy, gelinmese gününü şonlugyna batyrdy. Gülçeçek pälwana kükregini gerdi, endamyndan entek gan zygyrylýanyny gördi. Sypap ak aýallaryna siňdirdi gany, taýýar oňa bermäge bu şirin jany. Gyzyň melhem eli yzany sowdy, oglan oýanyp, ýüregi şatlykdan çogdy. Gyzy görüp, tisginjiräp çekildi, alnyndaky enaýyja bir şekildi.

– Senmi bu meniň gözelim, kalbymdaky ezelim! Nädip düşdüň bu ýere, sensiz maňa dar dere.

Gyz gülümjiräp, şeker sözledi, oglan onuň jemalyna gözledi:

– Yhlasym, ykbalyň getirdi meni, ýürek telwas etdi elmydam seni. Indi bolsa oguz iline gideli, adyňy Jahana aýan edeli. Pederim ak ýol arzuwlap ugratdy meni, başlanýar bagt ýolumyz şundanam göni.

Gyzyň aýdanlary Ismsize hoş ýakdy, indi bu maslahata eýermeklik bir çakdy. Oglan kuwwatlanyp, sagaldy şol bada, söýginiň gudrat bolmalydygy oň kada.

...Ýolboýy söýgi hyýallaryna gurşaldy olar. Bularyňam indi ajap durmuşy bolar.

Oglanyň obasy gür baglyga bürenen, kaşaň jaýlar hatar-hatar guralan. Adamlary şadyýan, keypleri ganat ýaýýar asmanda, agzalalyk, haramylyk gaçýar eken şol zamanda. Päk zähmet oguzlaryň eşreti, Watany gülledip görýärler eşrepi. Ene toprak gözleriniň guwanjy, päk zähmetden tapýar olar daýanjy. Diýaryň her ädimi, her dabany mukaddes, ony bagra oýkap, söýmezlik hebes.

Olar bärden baryp, oba salam berdiler, mähremlerine tagzým edip, başlaryny egdiler. Ismsiziň garraýypdyr atasy, örküne dalaş edipdir günleň şatysy. Enesiniňem daýaw bili bükülen, ogluň gaýgysyna esgi ýaly sykylan. Ene-ata Ismsizi tanamajak boldular, obadaşlar daşlaryna doldular.

Ismsiz saly gowşak oňki oglan däl, ähli zatdan ürküp ýören towşan däl. Lellimlik, ýöwsellik ondan daşlaşan, görnüp dur: mysapyrlyk onuň bilen hoşlaşan. Boýny howut ýaly bolupdyr, omuzlary gorküyzäni ýada salyp dur. Döşi galňap, gapak kimin

ýasylanan, endamy göýä bir polatdan taslanan. Gözlerinde batyrlygyň, gaýduwsyzlygyň gory bar, ýüzünde-de mähremligiň, sahawatyň nury bar. Eýsem, çyn oguz şular ýaly bolmaly, oňa duşan ýagy garşylyksyz solmaly.

– Nädip bolduň beýle pälwan? Seniň üýtgeýşiňe biz-ä haýran – diýip, oňa habar gatdylar, hormat edip at jylawyny tutdular.

– Ogzuň namysy akylmy aýlady, halkymyň däbi ýolumy saýlady. Dagyň gudraty synama siňdi, gorkaklyk duýgusy ganymda diňdi – diýip, oglan jogabyny aýtdy, ony eşitmek ene-ata bagtdy.

– Berekella, indi saňa Ismiňi bereli, oň şanyňa toý saçagyny ýazaly – diýip, halaýykdan seslenenler tapyldy, ondan dönen sowuk ýüzler açyldy. Şu pursatda kethudalaryň biri otta çykyp, halaýygy saklady, ünsi çekjek şeýle pikiri öňe oklady:

– Oguz söze ynanýandyr, jan ogul, ýöne hakykata daýanýandyr, han ogul. Senem bize görkez çynlakaý zoruňy, şu wagt bolsa öwýän ýaly özüňi.

– Dogry aýtdyň, aga. Beýle garamalyň adata. Kim bilýär onuň dagda nädenini, belki, gizleýändir ýatyp gaýdanyny – diýip, başga biri gyzmaçlyk etdi. Ol-a hakyt bolmazyna tutdy.

Gülçeçek gyz serpdi ýüzden nikaby, bu sözleri eşitmäge bäs gelmedi ynsaby, horjunyndan çykardy derini, belende tutdy serini:

– Oglana ýapmaň nähak garalyk. Bu ýerde ýokdur ýeke-de galatlyk. Hut gaplaň bilen garpyşan özi, onuň derisine sepdi ol duzy. Ynha, öňüňizde dur şol deri, arkaýyn bolaýyň, oglan ismi dakynmaz gury, ýüzünde durandyr penjäniň yzy.

Gülçeçegiň diýenine köpçülik etdi pitowa, emma ýene şert goýdy başga bir kethuda. Özem ilki Gülçeçege ýüzpendi, şu taýdanam meselämiz çözlendi:

– Aýperi gyzym, sen kim borsuň? Oglanymyzyň hossarlygynda dursuň!

Gülçeçek gyz ejap edip utandy, hormat goýup nikabyny atyndy. Oňa derek Ismsiziň özi aldy gep, şonda açylaýdy bu syrly sep:

– Obadaşlar, bu Peleň awçynyň gyzy. Maksadyma ýetirmäge ýollady özi. Ol dagda duşan bagt guşumdyr, ony maňa sataşdyran Alla işidir. Rugsat berseňiz oňa öýlenjek, durmuş gursam, oň mährine eýlenjek.

"Aperin, aperin" diýdi halayıyk, "Ikisini biri-birine laýyk". Ýöne häki kethuda gaýtadan ara goşuldy, dawadan-jenjelden derrew gaçylady:

– Peleň awçyň gyzy bolsa ýalan sözlemez, atasynyň abraýyny bozup, hile gözlemez. Seniň şir gaplaña taý geleniň hakdyr, Hudanyň öňünde-de ynsabyň akdyr. Ýöne muňa howlukmaly, bu işo gowulyklaly, kimirsiz göwne jaýlaly, hiç kimiň kalbynda zerre güman goýmaly. Şonuň üçin saňa bar bir uly synag, onsoň seniňki bolar şol goşa sylag.

Tutuş oba ýetişdirdi äpet bir bugany, ol howpurgadýar özüne garşy ugrany. Goç-goç ogullary eltenok ol ýanyna, ahmal bolsaň galaýjak şol ganyña. Biz ony ýeňene baýragam goýduk, bu oýny synaglaň iň kyny saýdyk.

Ene bozlap ogluny bagryna basdy, ata-da hesretli ýüzüni asdy:

– Balama beýle ýowuz daraşmaň, ol öküzden eýgilige garaşmaň. Onuň öňünde ýeke bolup durulmaz, üýşäýmeseň şahly kelle burulmaz. Ogluma tabşyryň başga bir bugany, ejizlese kowuň bu obadan nadany.

Enäniň nalyşy ýürekleri ezdi, kethudalar pikirli gözlerini süzdi. Şu dem Gülçeçek oglana ýapysdy, dideler söýgi bilen tapysdy:

– Dagyň şiriniň hamyny soýansyň, edermenligiň nusgasyny goýansyň. Indi saňa bu ýolda yza gaýtma ýok, "başaramok" diýen sözi aýtma ýok. Alla ýar bolsa, bugany güýç görkezip alarsyň, onuň bilen mert söweşini salarsyň. Seniň ýeňjegiňe ynanýan, ejeň janyň şeý diýenine gynanýan.

Ozalam bu söweşe hyjuwlanan oglan, gyzyň sözündenem has ruhlanan oglan:

– Görkeziň däli bugany, indi tapmarsyňyz öňki ýygrany – diýip, gollaryny çermedi, guşagyny çekip, bilindäki pyçagynu sermedi. Märekäniň arasynda hümür-hümür aýlandy, dilewarlar beýlekilerden saýlandy:

– Gaplaňy ýeňen, buganam ýeňer.

– Belli дәl, belki, gorkup enesine eňer.

– Ol bugadan amanlyga garaşma.

– Gowusy, bu mahluk bilen daraşma.

Oglany äkitdiler bugan saraýyna, garaşdylar ähli işiň

baraýyna. Ana, öküz ýeri peşäp dur göýä aždarma, gözleri gyzył köz, şahlary gezelýär barha. Mähnet göwresi kepä meñzeýär, haýbat atyp, iki ýanyna gezmeleýär.

Ene perýat edip ogluny goýbermejek boldy saraýa. Gülçeçek hem sygyndy keramatly Hudaýa. Dogumly gadam urup girdi oylan bu jeňe, öküzem bögürüp, köh aldy şuňa. Duşmanyny gönertläp ylgady bäri, şu aralykda tapmalydy bir täri. Oylan zordan sowuldy ondan, ur-tut şahlaryny ykjamlap tutdy şondan. Güýjüni jemläp, bugany saklajak boldy, hakyky oguzdygyny haklajak boldy. Emma öküz omzap, ony süýredi, öňüne salyp, saraýa arkasyny diredi. Goh-galmagal göterildi Asmana, buga müňzäp maý gözledi süsmäne. Äpet güýçleň zarbasyna gaýtdy saraýyň bir ýany, enäň bogazyna geldi bar jany.

– Waý, balamy parçalady – diýip, naçarlap gygyrdy. Baryň kömek ediň – diýip, haýalçyrap bagyrdy.

Buga şahyny dogrulady döşe, burnunu bugladyp sümdürdi göşe. Gara sowuda gyrmyzy gan ýaýrady, indi oglana ýaşaýyş gaýrady. Häzir şahy soksa başbütin, onsoň synýardy bu umytly sütün. Gülçeçek howsala düşüp gygyrdy bäri, ruhlandyrjak boldy dumanly seri:

– Ezizim, berk bol, özüňi ele al. Oguzlygňy ýatla-da, ýeriňden gal.

Ýardan hemaýat alan Ismsiz gaýrata galdy, ýaralaryna çydam edip, güýjüne geldi. Döşündäki şahy yzyna itdi, kelläni gaňyryp öküzi ýykdy. Kelläni towlanda ýene bir ýana, boýby oňrulyp bögürdi buga. Pyçagy süýkände jan çykdy şol ugra.

Adamlar bosuşyp geldi saraýa, dyknyşyp, itnişip dyzadylar golaýa. Pälwany göterip aldylar egne, alkys ýagdyrdylar ýeňene:

– Kethudalar, adyny aýdyň oglanyň.

– Ýeňşi buşlaň, baryň, gidiň, aýlanyň.

– Toý üçinem tiz-basyndan şaýlanyň.

Şol gün külli oba läle kimin açyldy. Juwanlaryň depesinden gül-gülälek, nogul-nabat seçildi. Toý şowhuny obalara ýaýrady, bagşylary bilbil ýaly saýrady.

Gorkut ata bu dabaraň iň hormatly myhmany. Dädem Gorkut toý toýlady, söz sözledi, juwanlara guwanç bilen gözledi. Oglanyň

ady-da ondan soraldy, dädem bolsa ismi dakyp ýüreginden sözledi:

– Juwan oglum, eziz balam, ismiň saňa gymmat düşdi. Ýöne seniň eden işleň il-ilsuňa hümmet goşdy. Adyň arka-arka gider seniň. Goý, ismňe Ýeňiş diýilsin seniň. Bu ýöne-möne dakylmaýar, dile geldi diýip, boýnuňa atylmaýar. Ýeňiş tamam Ogzuň ýoly, şuny baýdak edinendir ulus-ili. Oguz döräp ýeňilen däldir, duşman öňünde egilen däldir. Şu ada mynasyp bolgun, Watanyň ýeňişleň ýurdudygyny bilgin. Goý, ismiň gutly-mübärek bolsun, şöhratyň, abraýyň dünýäge dolsun.

Indem bolsa şu ýagşy dilegleri kylaýyn, niýet edip ýüzlerime sylaýyn, gara daglaryň ýykylmasyn, kölegeli baglaň kesilmesin, akgyňly suwlaryň guramasyn. Taňry seni namarda mätäç etmesin. Çapaňda gyratyň büdremesin. Çapysanda uz gylyjyň gädilmesin. Ak alnyňda kylan dogalarymyz kabul bolsun! Omyň! – diýip, dädem Gorkut sözüni tamam etdi, goşa juwan paýhas baba baş egip, tagzym etdi, toý hem üç günläp dowam etdi. Gülçeçegi nikalap berdiler Ýeňşe, dag ýaýlasyndan Peleň ýanyndan ak öý tutdular iki başa. Şol taýda döredi täze bir nesil, oguz dowamaty boldy ýene hasyl. Ol nesil gaýduwsyz bolup döredi, pederleri kimin ýeňişden ýeňşe ýöredi. Bu gün boldy ol Türkmenbaşyň hem nesli, goşýan goşantlaryna gülleýär Garaşsyzlyk pasly.

Rejepmyrat DURDYÝEW.

Hekaýalar